

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 63.005.658

О. А. Бондар,
доцент, кандидат технічних наук

ТИПОЛОГІЯ ГАЛУЗЕВИХ МОДЕЛЕЙ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

ТИПОЛОГИЯ ОТРАСЛЕВЫХ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статті обґрунтовується можливість використання моделей ефективного управління в рамках галузевої теорії. Доводиться доцільність використання розробленої типізації таких моделей та ефективність їх застосування.

In the article possibility of the use of effective case frames is grounded within the framework of branch theory. There are expediency of the use of the worked out typification of such models and efficiency of their application.

В статье обосновывается возможность использования моделей эффективного управления в рамках отраслевой теории. Доказывается целесообразность использования разработанной типизации таких моделей и эффективность их приложения.

Ключові слова: типізація, ефективне управління, галузева теорія, геометрична економетрика.

Keywords: typification, effective management, branch theory, geometrical econometrics.

Ключевые слова: типизация, эффективное управление, отраслевая теория, геометрическая эконометрика.

Вступ. Підприємство як відкрита, динамічна, багаторівнева система потребує врахування всіх особливостей, що належать до такого роду систем, які розвиваються в процесі управління підприємством. Відповідно, виникає необхідність у застосуванні в процесі управління підприємством таких методів та моделей, які б дозволили планувати, організувати, мотивувати та контролювати підприємницьку діяльність з точки зору розгляду підприємства як системи та з врахуванням його особливостей. Застосування в таких ситуаціях економіко-математичних методів і моделей є загальновідомим і виявило себе як найбільш прогресивне і ефективне. Сучасні методи управління економічними системами та процесами базуються на широкому використанні математичних та економіко-математичних методів.

На сучасному етапі економічного реформування, запровадження ринкових методів господарювання зростає потреба в оперативності прийняття управлінських рішень, у розрахунку й прогнозуванні варіантів можливих напрямків виробничої діяльності окремих підприємств. А це практично неможливо здійснити без застосування в аналітичному дослідженні економіко-математичних методів.

Одними з найбільш ефективними та динамічними в часі є економетричний та логістичний підходи.

Економетрика — галузь економічної науки, яка вивчає методи побудови економетричних моделей, які характеризують кількісні взаємозв'язки економічних показників і дають основні напрями використання цих моделей в економічних дослідженнях. Економетрика є прикладною галуззю знань, що потрібна для проведення кількісного аналізу та прогнозування економічних явищ.

Сутність логістичного підходу пов'язана з якісними показниками, не тільки економічними, але й управлінськими. Суб'єктами логістичного менеджменту є юридичні і фізичні особи, структурні підрозділи державних установ і організацій, тобто основні організаційні одиниці підприємства. *Об'єктом є ресурсні потоки* – матеріальні, фінансові, інформаційні, сервісні, які забезпечують функціонування як суб'єктів підприємництва (юридичних і фізичних), так і державних установ і організацій на мікро- та макроекономічних рівнях.

Таким чином, взаємозв'язок цих двох підходів дає можливість оперувати, а значить і управляти не тільки кількісними, але й якісними параметрами функціонування та розвитку підприємства.

Процес прийняття науково обґрунтованих рішень в економіці тісно пов'язаний з визначенням кількісних співвідношень між економічними показниками. Так, наприклад, щоб з'ясувати, чи доцільно інвестувати придбання нового обладнання (розробку нової технології), потрібно знати, який додатковий дохід можна отримати на кожну одиницю капітальних вкладень у разі реалізації різних варіантів проектів інвестування. Ефективність прийнятих рішень у підприємницькій діяльності залежить від того, наскільки особа, котра приймає ці рішення, використовує інформацію, що характеризує кількісний зв'язок між економічними процесами та явищами.

Проблемами системних методів дослідження об'єктів, процесів та систем займалися: Абраменка Г.В., Шоріна А.А., Берзина С.А., Блауберга І.В., Юдіна Е.Г., Бусленка Н.П., Бутакова Є.А., Гришутіна Б.К., Дорошенка А.Н., Дробота Ю.Б., Іванова П.А., Касті Дж., Кемені Дж., Снелла Дж., Клїра Дж., Косолапа А.І., Крега Л., Лазарева І.А., Мадери А.Г., Сотнікова А.Н., Месаровича М., Такахаї Я., Раскіна Л.Г., Сурміна Ю.П., Урейдара Ю.А., Петрова А.Н., Шабашова В.М., Марецького В.Я. Проблемами розвитку економічних систем займалися такі вчені, як: В.-Б. Занг, С. Капіца, С. Князев, М. Кизим, Б. Кузнецов, С. Курдюмов, Л. Лесков, Г. Малінецький, В. Мілованов, С. Ніжегородцев, І. Прангішвілі, А. Потапов, В. Нусратуллін, І. Пригожин, Л. Сергєєв, М. Скрипніченко, І. Стенгерс, Г. Хаєн, А. Хатько, та ін., але вони недостатньо приділили уваги дослідженню впливу принципів системності на фактори розвитку економіки; **особливої уваги заслуговує проблема дослідження впливу нерівномірності розвитку регіонів країни на нелінійність її економіки.** У свою чергу, проблемою нерівномірності розвитку регіонів країн світу займалися такі вчені, як: І. Благун, А. Гранберг, Є. Гришина, М. Долішній, Д. Деджун, Д. Лук'яненко, Х. Мартін, З. Матковський, Р. Морено, І. Новак, А. Олександрова, А. Полинєв, С. Рей, Х. Сала-і-Мартін, Р. Барро, І. Сторонянська, Я. Столярчук, Т. Сван, Г. Фетісов, В. Чужиков та ін., але деякі аспекти цього явища не були ними вирішені. Так, більшість вчених нерівномірність розвитку регіонів країни розглядало як статичну характеристику, що не давало змоги дослідити її вплив розвиток економічних процесів та явищ;

Розглянемо типологію галузевих моделей ефективного управління в галузевій теорії «геометрична економетрика»

Постановка проблеми. Теорія виступає як найбільш складна і розвинена форма наукового знання. Генетично їй передують інші форми, такі, як програми, типології, класифікації, що становлять базу для її формування. Тому теорії виникають на базі таких програм або парадигм (сукупності передумов, що визначають конкретне наукове дослідження і визначення на цьому етапі розвитку науки). У рамках цих парадигм формуються найзагальніші базисні стани, використовувані в теорії, задаються ідеали наукового пояснення і організації наукового знання, його оцінки. Спільність цих базисних положень визначається філософськими принципами, що лежать в основі наукових програм. Ці програми, у свою чергу, функціонують у рамках усього культурно-історичного цілого, оскільки від типу культури (культура в даному випадку розуміється як культура певного народу або групи споріднених народів в певний період часу) залежить, які проблеми знаходяться в центрі уваги суспільства, переважний спосіб вирішення цих проблем, позиція суспільства та політика держави по відношенню до вчених та їх запитів.

Оскільки культура суспільства не є однорідною, у рамках одного культурно-історичного цілого може бути сформульовані декілька наукових програм. У свою

чергу, одна наукова програма породжує, як правило, декілька наукових теорій. Нерозуміння або недостатня увага до проблеми зв'язку науки і культури в цілому призводить до неможливості виявлення причин розвитку науки, зміни наукових парадигм.

Слабким місцем функціональних якостей вищенаведених методів та моделей є їх *безсистемна та довільна інтерпретованість*, яка визначає суттєві похідні недоліки, такі як:

- проблема точності та достовірності результатів,
- проблема дублювання підходів, їх фрагментарності та труднощів інтегрованого використання.

В розвитку *економіки як науки* виникає актуальна проблема функціональної якості методів та моделей, причому не тільки в практичному їх застосуванні, але і в обґрунтуванні щодо існування власне наукової новизни. Адже вирішення будь-якої економічної задачі потребує наочності, системності та результативності, тобто *інтерпретації*.

Галузева теорія – це формальна, математизована наукова теорія дедуктивно-теоретичної систематики інтерпретаційного спрямування, *мета якої* – підвищення ефективності вирішення задач та управління підприємством як складною системою для нарощення результативності та мінімізації ризиків з врахування мінливості внутрішнього та зовнішнього середовищ та управління ними; оптимізація процесу прийняття рішень на інтерпретаційній основі. *Доцільність* – усунення недоліків та покращення результативності існуючих методів та моделей, зокрема:

- проблеми точності та достовірності результатів,
- проблеми дублювання підходів, їх фрагментарності та труднощів інтегрованого використання.

Відповідно до методологічних принципів функціонування галузевої теорії «Геометрична економетрика», а саме визначених рівнів управління розглянемо основні управлінські моделі галузевої теорії та специфіку їх використання (Рис. 1.):

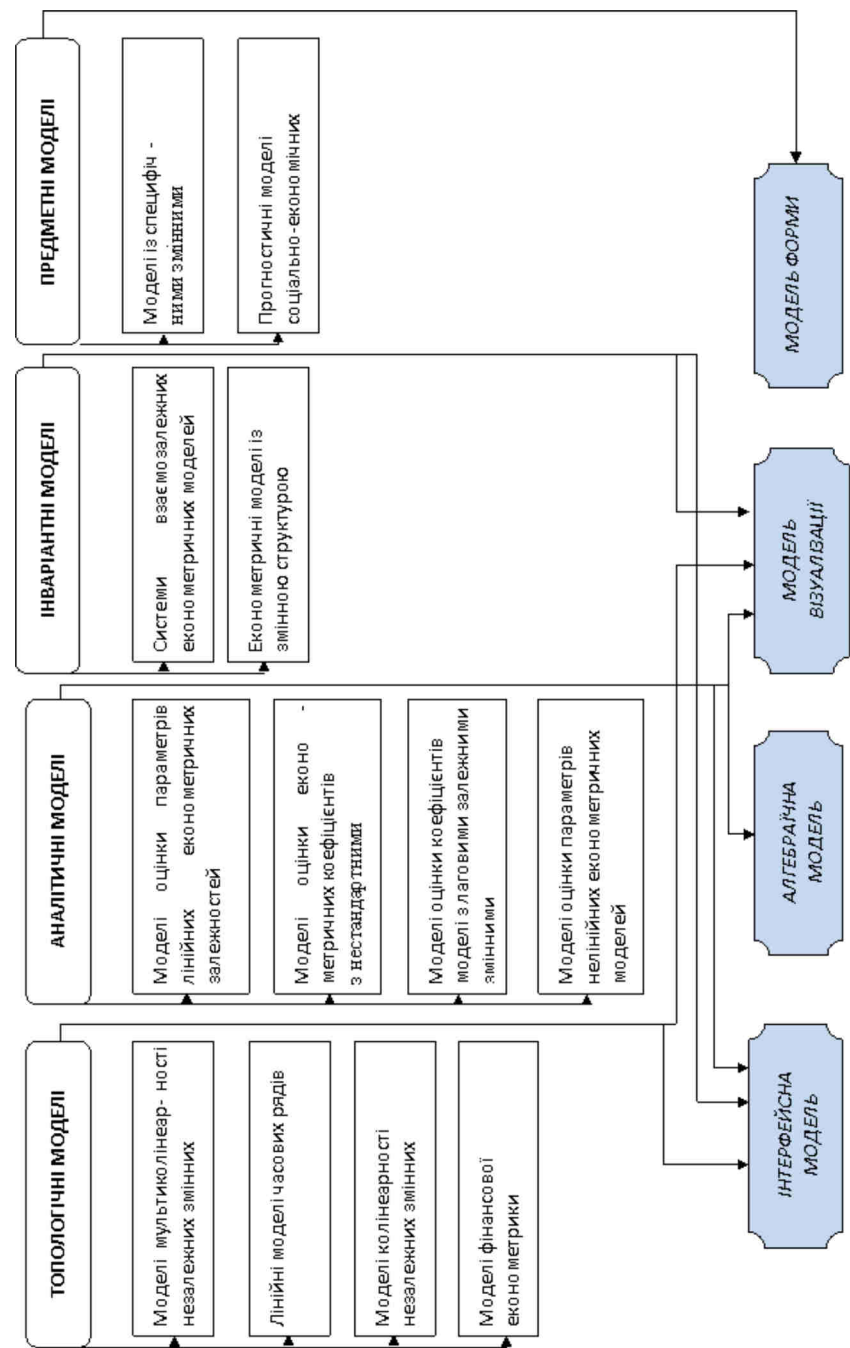

Рис. 1. Типологія галузевих моделей ефективного

- *топологічні моделі управління* – використовуються при функціонуванні *інтерфейсних моделей та моделей візуалізації* – багаторівневих складних економічних систем. Особливостями їх використання є застосування процесу управління всіх визначених рівнів при моделюванні та візуалізації економічної системи, що вміщує в собі різні підсистеми, та обов'язкову наявність процесу прогнозування в часі, тобто управління динамічною системою;

аналітичні моделі управління – є визначальними для функціонування алгебраїчних моделей, інтерфейсних моделей та моделей візуалізації, що означає застосування процесу управління етапного – I-го, II-го рівнів та системного – при дослідженні складної різномірної економічної системи з додатковими часовими параметрами – обов'язкове використання факторів мобільності та динамічності системи, що досліджується;

- *інваріантні моделі управління* – мають право функціонування як системні моделі управління при функціонуванні інтерфейсних моделей та моделей візуалізації. Особливостями даних моделей є системність економічної системи – III рівень управління, та комплексність – цілість системи, що досліджується. В основі лежать всі рівні управління;

- *предметні моделі управління* – моделі форми. Особливостями використання є пояснення отриманих результатів та правильність обраних вхідних параметрів. Дані моделі є найпростішими утворюють та визначають I рівень управління та відповідають за «образ» отриманої моделі.

Результати. Визначені типи управлінських моделей відповідають концептуальності схемі галузевої теорії «Геометрична економетрика» та визначеним рівням управління. Визначені типи не є однозначними та потребують подальшої практичної верифікації та доповнення. Ґрунтуючись на принципах теорії систем та системного аналізу.

Перспективи подальших дослідження пов'язана з дослідженням, системним впорядкуванням та класифікацією узгодження методики вибору оптимальної моделі функціонування та розвитку діяльності підприємства (системи) в часі та просторі.

Література:

1. Бондар О. А. Галузева теорія «геометрична економетрика»: необхідність та прикладна значущість / О. А. Бондар, В.О. Плоский // Прикладна геометрія та інженерна графіка. – Вип. 86. – К.: ВИПОЛ, 2010. – С. 99-107.
2. Бондар О. А. Можливості використання інструментів прикладної геометрії при вирішенні економічних задач / О. А. Бондар // Прикладна геометрія та інженерна графіка. – Вип. 89. – К.: ВИПОЛ, 2012. – С. 72–77.
3. Бондар О. А. Специфіка моделювання економічних процесів / О. А. Бондар // Економіка та держава. – № 5. – К.: Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2012. – С. 67–69.
4. Ивахненко А.Г. Долгосрочное прогнозирование и управление сложными системами. - Киев, 1975.
5. Иващенко Т.А., Кильдишев Г.С., Шмойлова Р.А. Статистическое изучение основной тенденции и взаимосвязи в рядах динамики. Томск, издательство Томского университета, 1985.
6. Рьтменский М.Д. Применение новых информационных технологий в экономических исследованиях/Ильменский М.Д., Маракуев А.В., Пари-нов И.//Экономика и математические методы.-2003.-Т.39, №2.-С. 155-166.
7. Каллан Р. Основные концепции нейронных сетей.: Пер. с англ. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. - 288 с.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"